DOI: https://doi.org/10.32782/city-development.2026.3-11
УДК 351.74.08 : 340.114.5

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Коцан Віталій Володимирович
аспірант
Навчально-науковий інститут бізнесу і врядування
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID: https://orcid.org/0009-0009-2378-266X

Анотація. У статті досліджено теоретичні та організаційно-управлінські засади удосконалення правоосвітньої діяльності державних службовців у контексті підвищення якості публічного управління. Розкрито сутність правоосвітньої діяльності як системного елементу професійного розвитку державних службовців, що має поєднувати засвоєння нормативно-правових положень із формуванням практичних навичок їх застосування, розвитком правової культури та усвідомленням персональної відповідальності за результати службової діяльності. Окрему увагу приділено цифровізації правоосвітньої діяльності, яка створює можливості для використання електронних освітніх платформ, онлайн-курсів, вебінарів, цифрових баз нормативно-правових актів та інтерактивних засобів оцінювання рівня правових компетентностей. Запропоновано комплексний механізм удосконалення правоосвітньої діяльності, що передбачає послідовне визначення потреб у правових компетентностях, планування навчання, практикоорієнтовану підготовку, цифрове інформаційне забезпечення, оцінювання отриманих результатів та коригування індивідуальних програм професійного розвитку.

Ключові слова: правоосвітня діяльність, правова освіта, державні службовці, публічне управління, правова культура, правова свідомість.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах трансформації системи публічного управління в Україні особливого значення набуває забезпечення належного рівня правової компетентності державних службовців, оскільки якість управлінських рішень безпосередньо пов’язана зі здатністю посадових осіб правильно застосовувати норми законодавства, дотримуватися принципів законності, обґрунтованості, прозорості та відповідальності. Динамічні зміни нормативно-правового поля, адаптація українського законодавства до права Європейського Союзу, цифровізація публічного управління та ускладнення суспільних відносин зумовлюють необхідність постійного оновлення правових знань і практичних навичок державних службовців. За таких умов правоосвітня діяльність має розглядатися не лише як елемент професійного навчання, а як важливий управлінський інструмент забезпечення належного врядування та підвищення якості державного управління.

Актуальність удосконалення правоосвітньої діяльності посилюється необхідністю формування в державних службовців стійкої правової культури, відповідального ставлення до виконання посадових повноважень та здатності діяти в межах визначеної законом компетенції. Недостатній рівень системності правоосвітньої роботи, формальний характер окремих навчальних заходів, швидка зміна законодавства та потреба в практикоорієнтованому засвоєнні правових норм актуалізують пошук нових організаційно-управлінських підходів до її розвитку. У цьому контексті вдосконалення правоосвітньої діяльності державних службовців має передбачати поєднання професійного навчання, підвищення правової свідомості та культури, використання цифрових освітніх інструментів, систематичного оцінювання правових компетентностей і врахування реальних потреб публічного управління. Такий підхід сприятиме зміцненню законності, підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та формуванню більш ефективної й відповідальної системи публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правової освіти, формування правової свідомості та культури, а також удосконалення механізмів публічного управління у відповідній сфері посідає важливе місце в сучасних наукових дослідженнях. Зокрема, теоретичне

© Коцан В. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

підґрунтя дослідження формування правової культури становлять праці Л.О. Макаренко [3], яка розглядає правову культуру як комплексне явище, що потребує системного теоретико-методологічного осмислення. С.В. Кононенко [2], досліджуючи структуру семантичного поля поняття «правова свідомість», акцентує увагу на змістовій складності цього поняття, що є важливим для розуміння внутрішніх передумов правомірної поведінки. Зазначені наукові підходи створюють основу для дослідження взаємозв'язку між правовими знаннями, правовою свідомістю та практичною діяльністю державних службовців.

Безпосередньо проблематику формування правової культури та правосвідомості державних службовців розкрито у праці В.В. Мушенок і Г.М. Грабовського [4], які зосереджують увагу на значенні правової культури та правової свідомості в діяльності державних службовців, що дає підстави розглядати ці характеристики як важливі складові професійної готовності до виконання службових повноважень. О. Нестеренко [5] досліджує підвищення рівня правової та етичної культури державних управлінців у контексті правового виховання та соціальної мобільності. С. Бевз [1], розглядаючи правосвідомість у правовому регулюванні державного управління у сфері господарської діяльності, висвітлює значення правосвідомості в контексті реалізації управлінських функцій у конкретній сфері суспільних відносин.

Окремий напрям наукових досліджень становлять праці, присвячені правовому вихованню та організаційним засадам управління правоосвітніми процесами. Г.С. Хаварівська [9] досліджує правове виховання в управлінській діяльності, що актуалізує питання його інтеграції у професійну діяльність управлінських кадрів. С.В. Соколова [8], аналізуючи розвиток правової культури та правового виховання в педагогічній теорії, формує теоретичне підґрунтя для розуміння освітніх механізмів становлення правових цінностей.

Публічно-управлінський аспект правової освіти представлено у працях О. Полякової [6] та І.І. Хожило й О.С. Полякової [10]. Зокрема, О. Полякова розглядає модель як інструмент опису системи публічного управління правовою освітою населення, що сприяє системному осмисленню її структури та взаємозв'язків між окремими елементами. У спільному дослідженні І.І. Хожило та О.С. Полякова аналізують сучасний стан функціонування системи правової освіти в Україні з позицій публічного управління. Цей напрям досліджень важливий для визначення інституційних та організаційних передумов розвитку правоосвітньої діяльності. О.В. Поступна [7], досліджуючи механізм правового регулювання процесу публічного управління освітою, приділяє увагу нормативним засадам управління освітніми процесами. Її наукові напрацювання можуть бути використані для осмислення правового регулювання правоосвітньої діяльності та визначення ролі відповідних управлінських механізмів.

Водночас, попри наявність наукових напрацювань у зазначених напрямах, ґрунтовного вивчення потребують організаційно-управлінські засади системної правоосвітньої діяльності саме державних службовців в умовах цифровізації та постійного оновлення законодавства. Тому необхідність подальшого дослідження зумовлена потребою переходу від розгляду окремих аспектів правової освіти, правової культури та правового виховання до комплексного організаційно-управлінського підходу до вдосконалення правоосвітньої діяльності державних службовців, що визначає спрямованість та тему статті.

Метою статті є обґрунтуванні теоретичних та організаційно-управлінських підходів до вдосконалення правоосвітньої діяльності державних службовців як чинника підвищення якості публічного управління, а також визначенні основних напрямів її розвитку в сучасних умовах.

Результати дослідження. Сучасна система публічного управління потребує такого рівня професійної підготовки державних службовців, за якого правові знання трансформуються у практичну здатність приймати законні, обґрунтовані та відповідальні управлінські рішення. У цьому контексті правоосвітню діяльність доцільно розглядати як системний елемент професійного розвитку державних службовців, спрямований не лише на засвоєння нормативно-правових положень, а й на формування правової культури, правосвідомості, навичок правозастосування та відповідального ставлення до виконання службових повноважень. Відповідно, її результативність доцільно оцінювати не кількістю проведених навчальних заходів, а рівнем сформованості правових компетентностей та їх практичним застосуванням у службовій діяльності [3].

Правоосвітня діяльність у системі публічного управління має розглядатися як безперервний процес формування та оновлення професійних правових компетентностей державних службовців. Її значення зумовлене тим, що реалізація державної політики, підготовка управлінських рішень, взаємодія з громадянами та виконання адміністративних процедур здійснюються в межах правового поля. Відтак рівень правової підготовки державного службовця безпосередньо пов'язаний із його здатністю належно виконувати посадові обов'язки, дотримуватися встановлених процедур і забезпечувати реалізацію прав та законних інтересів громадян. У цьому контексті правоосвіта повинна поєднувати теоретичну під-

готовку з практичним опрацюванням правових питань, які виникають у повсякденній управлінській діяльності.

Особливого значення удосконалення правоосвітньої діяльності набуває в умовах реформування державної служби та модернізації системи публічного управління. Зміни у законодавстві, запровадження нових адміністративних процедур, розвиток електронного врядування, розширення міжвідомчої взаємодії та орієнтація державного управління на європейські принципи належного врядування формують потребу в постійному оновленні професійних компетентностей державних службовців. Водночас ефективність правоосвіти визначається не лише доступністю навчальних матеріалів, а й відповідністю їх змісту реальним функціональним обов'язкам службовців, можливістю оперативного отримання актуальної правової інформації та здатністю застосовувати отримані знання під час вирішення конкретних управлінських завдань [10].

Важливою передумовою підвищення результативності правоосвітньої діяльності є формування системного зв'язку між правовими знаннями, професійною правосвідомістю та якістю управлінських рішень. Правова освіта не повинна обмежуватися передачею інформації про зміст нормативно-правових актів, оскільки її кінцевим результатом має бути формування готовності державного службовця діяти відповідно до принципів законності, обґрунтованості, доброчесності, неупередженості та відповідальності. Саме тому перспективна модель правоосвітньої діяльності має передбачати не тільки навчання, а й діагностику професійних потреб, практичне застосування правових знань, оцінювання сформованих компетентностей та подальше коригування програм професійного розвитку. Такий підхід створює передумови для перетворення правової освіти на дієвий інструмент підвищення якості публічного управління.

Удосконалення правоосвітньої діяльності державних службовців передбачає перехід від проведення окремих інформаційних і навчальних заходів до системної моделі, інтегрованої у професійний розвиток державного службовця. Така модель має охоплювати декілька взаємопов'язаних компонентів:

– нормативно-правовий (визначає зміст правоосвітньої роботи та її відповідність чинному законодавству);

– організаційний (забезпечує планування і координацію відповідних заходів);

– освітній (спрямовується на розвиток професійних правових компетентностей);

– інформаційно-комунікаційний (забезпечує оперативне поширення актуальної правової інформації);

– мотиваційний (формує зацікавленість державних службовців у постійному професійному розвитку);

– оцінювальний (передбачає визначення результативності правоосвітніх заходів) [5].

Важливою передумовою підвищення якості правоосвітньої діяльності є її практична орієнтація. Засвоєння правових норм повинно бути безпосередньо пов'язане з виконанням конкретних службових завдань. Тому доцільним є використання аналізу практичних ситуацій, моделювання управлінських рішень, розгляду типових правозастосовних проблем, аналізу судової практики та обговорення змін у законодавстві. Такий підхід дозволяє сформувати у державних службовців не лише знання нормативних положень, а й уміння застосовувати їх у конкретних управлінських ситуаціях. Особливого значення це набуває в умовах постійного оновлення законодавства та розширення кола завдань, які виконують органи державної влади.

Окремим напрямом удосконалення правоосвітньої діяльності є її цифровізація. Використання електронних освітніх платформ, онлайн-курсів, вебінарів, цифрових баз нормативно-правових актів, інтерактивних тестів та електронних довідкових ресурсів створює можливості для оперативного оновлення правових знань і забезпечення доступності професійного навчання. Цифрові інструменти дають змогу адаптувати зміст навчання до посади, функціональних обов'язків та рівня професійної компетентності конкретного державного службовця. Водночас цифровізація не повинна зводитися лише до переведення традиційних навчальних матеріалів в електронний формат. Її завданням має бути формування гнучкої системи безперервної правової освіти, у межах якої державний службовець може оперативно отримувати необхідну правову інформацію та перевіряти рівень її засвоєння.

Необхідним елементом запропонованої моделі є систематичне оцінювання результатів правоосвітньої діяльності. Доцільно використовувати комплекс показників, які характеризують рівень правових знань, здатність застосовувати законодавство на практиці, дотримання процедурних вимог, якість підготовлених управлінських документів та рівень правової обґрунтованості прийнятих рішень. При цьому оцінювання має виконувати не лише контрольну, а передусім діагностичну функцію. Виявлення прогалин у правових компетентностях повинно стати основою для формування індивідуальних і колективних програм професійного розвитку [6].

Важливим напрямом розвитку правоосвітньої діяльності є посилення ролі право-

вої культури державних службовців. Правова культура характеризує не тільки обсяг правових знань, а й ставлення особи до права, готовність діяти відповідно до законодавства, повагу до прав і свобод людини та усвідомлення відповідальності за результати службової діяльності. Тому правова освіта має бути спрямована на формування внутрішньої орієнтації державного службовця на принципи законності, доброчесності, неупередженості, відкритості та відповідальності. Саме поєднання правових знань із відповідними професійними цінностями забезпечує перехід від формального дотримання нормативних вимог до їх свідомого застосування.

Доцільним є також посилення інституційної взаємодії у сфері правоосвітньої діяльності. Органи державної влади, заклади професійного навчання, заклади вищої освіти, наукові установи та інституції громадянського суспільства можуть формувати спільний освітньо-інформаційний простір. Така взаємодія дозволяє поєднати теоретичну підготовку з практичним досвідом, забезпечити актуальність навчальних програм та врахувати суспільні очікування щодо якості діяльності державних органів. Особливу увагу варто приділяти залученню практиків до розроблення навчальних програм і проведення практикоорієнтованих занять.

Удосконалення правоосвітньої діяльності доцільно пов’язувати також із механізмами професійної відповідальності. Правовий нігілізм у діяльності державного службовця, свідоме ігнорування законодавчих вимог або систематичне невиконання встановлених процедур можуть негативно впливати не лише на окреме управлінське рішення, а й на довіру громадян до органів державної влади. Водночас механізми відповідальності мають застосовуватися у межах закону, із дотриманням установлених процедур та розмежуванням випадків недостатньої правової компетентності, неналежного виконання службових обов’язків і свідомого порушення правових норм. Тому правоосвітня діяльність повинна поєднувати профілактичну, навчальну та корекційну функції [9].

На цій основі доцільно сформувати комплексний механізм удосконалення правоосвітньої діяльності державних службовців, який передбачає взаємодію таких елементів:

– визначення потреб у правових компетентностях;
– планування правоосвітніх заходів;
– практикоорієнтоване навчання;
– цифрове інформаційне забезпечення;
– оцінювання результатів;
– коригування індивідуальних програм професійного розвитку.

Такий механізм дозволяє забезпечити безперервність правової освіти та її безпосередній зв’язок із професійною діяльністю державного службовця.

Таким чином, удосконалення правоосвітньої діяльності має розглядатися як складова загальної модернізації системи публічного управління. Її результатом повинно бути не лише підвищення рівня правових знань державних службовців, а формування здатності застосовувати законодавство у процесі реалізації публічної влади, забезпечувати права громадян та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Поєднання професійного навчання, розвитку правової культури, цифрових технологій, практичного правозастосування та системи оцінювання створює організаційно-управлінське підґрунтя для підвищення якості публічного управління в Україні.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що правоосвітня діяльність державних службовців є важливою складовою забезпечення якості публічного управління та має виходити за межі формального підвищення рівня правових знань. Її зміст повинен охоплювати формування правової культури, правосвідомості, практичних навичок застосування законодавства та відповідального ставлення до реалізації службових повноважень. Удосконалення правоосвітньої діяльності потребує системного підходу, що передбачає інтеграцію правової підготовки у процес професійного розвитку державних службовців, орієнтацію навчання на практичні управлінські ситуації, постійне оновлення змісту навчальних програм і врахування динамічних змін нормативно-правового середовища держави.

Перспективними напрямами розвитку правоосвітньої діяльності визначено цифровізацію професійного навчання, запровадження систематичного оцінювання правових компетентностей, розвиток індивідуальних програм професійного розвитку, посилення взаємодії органів державної влади із закладами освіти та науковими установами, а також поєднання освітніх і профілактичних механізмів із належним забезпеченням професійної відповідальності. Запропонований комплексний підхід дає змогу сформувати безперервну систему правоосвіти, орієнтовану на практичне застосування законодавства та дотримання принципів законності, доброчесності, неупередженості й відповідальності. Реалізація визначених напрямів сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, зміцненню правової культури державної служби та підвищенню якості публічного управління.

Бібліографічний список:

1. Бевз С. Правосвідомість у правовому регулюванні державного управління у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право.* 2019. № 8. С. 64–68.
2. Кононенко С. В. Структура семантичного поля поняття «правова свідомість». *Теорія і практика сучасної психології.* 2019. № 1, т. 1. С. 183–187.
3. Макаренко Л.О. Правова культура: теоретико-методологічні основи дослідження. Київ : Парламентське видавництво, 2019. 574 с.
4. Мушенок В.В., Грабовський Г.М. Формування правової культури і правової свідомості державних службовців. *Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2019. № 3. С. 43–46.
5. Нестеренко О. Підвищення рівня правової та етичної культури державних управлінців як один із пріоритетів правового виховання в умовах соціальної мобільності. *Підприємництво, господарство і право.* 2019. № 6. С. 230–234.
6. Полякова О. Модель як опис системи публічного управління правовою освітою населення. *Науковий вісник «Демократичне врядування».* 2018. Вип. 21. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26683/151089-articletext-326523-1-10-20181214.pdf
7. Поступна О.В. Механізм правового регулювання процесу публічного управління освітою. *Наукові перспективи.* № 1(7). 2021. С. 239–250. DOI: https://doi.org/10.32689/2708-7530-2021-1(7)- 239-250
8. Соколова С. В. Розвиток правової культури та правового виховання в педагогічній теорії. *Інноваційна педагогіка.* 2019. № 18, т. 2. С. 94–97.
9. Хаварівська Г.С. Правове виховання в управлінській діяльності. *Ефективність державного управління.* Зб. наук. пр. Вип. 2(63) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 48–59. DOI: https://doi.org/10.33990/2070-4011.63.2020.212638
10. Хожило І.І., Полякова О.С. Сучасний стан функціонування системи правової освіти в Україні: публічно-управлінський аспект. *Наукові перспективи.* № 2(8). 2021. С. 280–292. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-2(8)-280-292

References:

1. Bevz S. (2019). Pravosvidomist' u pravovomu rehulyuvanni derzhavnoho upravlinnya u sferi hospodars'koyi diyal'nosti [Legal consciousness in the legal regulation of public administration in the sphere of economic activity]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law.* no 8. Pp. 64–68.
2. Kononenko S. V. (2019). Struktura semantychnoho polya ponyattya "pravova svidomist'". [The structure of the semantic field of the concept of "legal consciousness"]. *Teoriya i praktyka suchasnoyi psykholohiyi – Theory and practice of modern psychology.* no 1, is. 1. Pp. 183–187.
3. Makarenko L.O. (2019). Pravova kul'tura: teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennya [Legal culture: theoretical and methodological foundations of research]. Kyyiv: Parlament·s'ke vydavnytstvo, 574 p.
4. Mushenok V.V., Hrabovs'kyy H.M. (2019). Formuvannya pravovoyi kul'tury i pravovoyi svidomosti derzhavnykh sluzhbovtsiv [Formation of legal culture and legal awareness of civil servants[. *Visnyk Natsional'noyi Akademiyi kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv – Bulletin of the National Academy of Managers of Culture and Arts.* no 3. Pp. 43–46.
5. Nesterenko O. (2019). Pidvyshchennya rivnya pravovoyi ta etychnoyi kul'tury derzhavnykh upravlintsiv yak odyn iz priorytetiv pravovoho vykhovannya v umovakh sotsial'noyi mobil'nosti [Raising the level of legal and ethical culture of state managers as one of the priorities of legal education in conditions of social mobility]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law.* no 6. Pp. 230–234.
6. Polyakova O. (2018). Model' yak opys systemy publichnoho upravlinnya pravovoyu osvitoyu naselennya [Model as a description of the system of public management of legal education of the population]. *Naukovyy visnyk "Demokratychne vryaduvannya" – Scientific Bulletin "Democratic Governance".* Vyp. 21. Available at: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26683/151089-articletext-326523-1-10-20181214.pdf
7. Postupna O.V. (2021). Mekhanizm pravovoho rehulyuvannya protsesu publichnoho upravlinnya osvitoyu [The mechanism of legal regulation of the process of public management of education]. *Naukovi perspektyvy – Scientific perspectives.* no 1(7). Pp. 239–250. DOI: https://doi.org/10.32689/2708-7530-2021-1(7)- 239-250
8. Sokolova S.V. (2019). Rozvytok pravovoyi kul'tury ta pravovoho vykhovannya v pedahohichniy teoriyi [Development of legal culture and legal education in pedagogical theory]. *Innovatsiyna pedahohika – Innovative pedagogy.* no 18, t. 2. Pp. 94–97.
9. Khavarivs'ka H.S. (2020). Pravove vykhovannya v upravlins'kiy diyal'nosti [Legal education in managerial activity]. Efektyvnist' derzhavnoho upravlinnya: zb. nauk. pr. Vyp. 2(63) : u 2 ch. CH. 1 / za zah. red. chl.-kor. NAN Ukrayiny V. S. Zahors'koho, dots. A. V. Lipentseva. L'viv : LRIDU NADU. Pp. 48–59. DOI: https://doi.org/10.33990/2070-4011.63.2020.212638
10. Khozhylo I.I., Polyakova O.S. (2021). Suchasnyy stan funktsionuvannya systemy pravovoyi osvity v Ukrayini: publichno-upravlins'kyy aspekt [The current state of functioning of the legal education system in Ukraine: public and administrative aspect]. *Naukovi perspektyvy – Scientific perspectives.* no 2(8). Pp. 280–292. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-2(8)-280-292

IMPROVING THE LEGAL-EDUCATIONAL ACTIVITIES OF CIVIL SERVANTS IN THE CONTEXT OF ENHANCING THE QUALITY OF PUBLIC ADMINISTRATION

Vitaliy Kotsan
Postgraduate Student
Educational and Research Institute of Business and Governance
Lviv Polytechnic National University

Summary. The article examines the theoretical and organizational-managerial foundations for improving the legal education of civil servants in the context of enhancing the quality of public administration. The paper elucidates the essence of legal education as a systemic element of civil servants' professional development; this process should combine the mastery of legal provisions with the development of practical application skills, the cultivation of legal culture, and an awareness of personal responsibility for professional outcomes. The necessity of shifting from fragmented, isolated training events to a comprehensive model of continuous legal education – integrated into the civil service professional development system – is demonstrated. A model comprising interconnected regulatory, organizational, educational, information-communication, motivational, and evaluative components is proposed. Particular attention is paid to the digitalization of legal education activities, which creates opportunities for utilizing electronic educational platforms, online courses, webinars, digital databases of legal acts, and interactive tools for assessing levels of legal competence. A comprehensive mechanism for improving legal education activities is proposed, involving the systematic identification of legal competence needs, training planning, practice-oriented preparation, digital information support, assessment of outcomes, and the adjustment of individual professional development programs. The need to integrate legal education and preventive measures with mechanisms for the professional accountability of civil servants is emphasized. The potential for expanding cooperation among public authorities, higher education institutions, research bodies, and civil society organizations regarding the legal training of managerial personnel is highlighted. It is concluded that the systematic improvement of legal education activities will contribute to raising the level of legal culture within the civil service, enhancing the quality of managerial decisions, ensuring adherence to the principles of legality and accountability, and fostering an effective public administration system oriented toward societal needs.

Keywords: legal education activities, legal education, civil servants, public administration, legal culture, legal consciousness.

Дата надходження статті: 02.09.2026
Дата прийняття статті до публікації: 03.10.2026
Дата публікації статті: 03.11.2026